

Dimensiunea normativă și axiologică a cedării drepturilor morale de autor – fenomenul ghostwriting

Ruxandra Ștefania GRĂJDAN¹
Aisha-Roxana-Violeta MAHMOOD²

Rezumat

Practica de ghostwriting pare o noutate, totuși în societate aceasta devine un fenomen nereglementat juridic din cauza dificultății de verificare a aplicării legii. Ghostwritingul datează de sute de ani, iar în prezent poate fi observat pretutindeni: în media, în politică, în drept, creație literară, în mediul antreprenorial și nu numai. Tehnica scriitorului „fantomă” devine în context modern o adevărată afacere, afacere al cărei obiect și al cărei izvor compare îndoielnic din punct de vedere moral, totodată incompatibil cu norma de drept. Dimensiunea normativă realizează analiza contractului de ghostwriting și al caracteristicilor sale. În practică se pune problema investigării răspunderii juridice în cazul unei acțiuni specifice dreptului de proprietate intelectuală, dat fiind că o lucrare scrisă prin ghostwriting are doi autori, unul cunoscut, anume autorul, cel care se bucură de plenitudinea drepturilor morale și patrimoniale de autor, și celălalt necunoscut, creatorul operei, cel care cedează toate drepturile de autor. În final, constituind o componentă esențială a prezentei analize, analiza etică va evidenția problemele pe care acest fenomen le produce, prin exemple concrete din arii diverse de activitate. Neajunsurile cadrului juridic se doresc a fi remediate prin propunerile de lege.

Cuvinte-cheie: drept de proprietate intelectuală, drept de autor, drept moral de autor, cedarea drepturilor morale de autor, ghostwriting, contract de ghostwriting, răspundere juridică.

1. Introducere în „ghostwriting”

Termenul de „ghostwriting” se referă la ocupația unui „ghostwriter” care, în traducere, înseamnă „scriitor-fantomă”. Astfel, „ghostwriter-ii sunt persoane angajate special să scrie o lucrare, o carte, fără ca publicul larg să știe cine este, în realitate, autorul.”³ În context modern, termenul nu se limitează etimologic, așa încât ghostwritingul este o practică întâlnită în domenii precum creația artistică, jurnalism,

¹ Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, grajdanruxandra21@stud.ase.ro

² Student, Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice din București, mahmoodaisha21@stud.ase.ro

³ Emilia Șercan, *Deontologie academică: ghid practic*, Editura Universității din București, București, 2017, lucrare disponibilă la <https://eticasiintegritate.unibuc.ro/wp-content/uploads/2018/10/DeontologieAcademica-Ghid-practic.pdf>, data ultimei accesări: 8 martie 2024, p. 39.

politică, profesii juridice și în mediul academic. Faptul că publicul se confruntă cu o operă care este însușită de o persoană presupune cedare drepturilor morale de autor, anume acea prerogativă juridică subiectivă, componentă a dreptului de autor.

Astfel, ca *aliquid novi*, lucrarea realizează o prezentare curajoasă a unui concept reticent abordat în discursul legislativ și juridic românesc, în *scopul* de a evidenția carențele legislative în fața unor practici cu valoare de lege între părți. Originalitatea cercetării va fi evidențiată prin tratarea bivalentă a implicațiilor acestui fenomen, anume abordând dimensiunea normativă, alcătuită din cadrul normativ general în materia drepturilor de proprietate intelectuală, delimitări conceptuale și probleme juridice incidente în practicarea ghostwritingului. Dimensiunea axiologică își propune a evidenția valori primejduite de generalizarea fenomenului, în manieră filosofică și cu pronunțate valențe etice.

Necesitatea derivă, în final, din aprecierile valorice ale aforismului *suum cuique tribuere*.

2. Dimensiunea normativă

2.1 Practica de ghostwriting în dezacord cu *de lege lata*. delimitări conceptuale și diferențe culturale normative

a. Abordarea tripartită național-internațional-supranațional

Fiind indisolubil legată de domeniul proprietății intelectuale, practica de ghostwriting nu poate fi abordată juridic fără analiza dreptului obiectiv în materie, delimitarea de alte concepte reprezentând un prim indiciu al lacunelor legislative și al incertitudinii etico-juridice caracteristice noțiunii amintite. Abordând o perspectivă internațională și, mai ales, europeană, observăm cum proprietatea intelectuală, privită inițial ca o competență exclusivă a Uniunii Europene, apoi ca o derogare de la principiul libertății circulației mărfurilor⁴, este acum protejată, potrivit art. 17 alin. (2) CDFUE⁵, în cadrul instituirii sau al funcționării pieței interne (art. 118 TFUE) și reprezintă un ansamblu de drepturi asupra creațiilor intelectuale, anume industriale, pe de o parte, și drepturi de autor, pe de altă parte. La nivel supranațional⁶, drepturile de autor constituie o protecție a operelor prin garantarea remunerației autorilor și a controlului pe care aceștia îl dețin asupra creațiilor –

⁴ Potrivit interpretării art. 136 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

⁵ A se vedea Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

⁶ În acest sens, sunt relevante o serie de 14 Directive Europene ce reglementează în materia drepturilor de autor. **Amintim** astfel: Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L/167/10, 22.06.2001); Directiva 92/100/CEE a Consiliului din 19 noiembrie 1992 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (JO L 346, 27.11.1992, p. 61), astfel cum a fost modificată prin Directiva 93/98/CEE. Directiva 93/98/CEE a Consiliului din 29 octombrie 1993 privind armonizarea duratei de protecție a dreptului de autor și a unor drepturi conexe (JO L 290, 24.11.1993, p. 9).

perspectiva patrimonială a drepturilor de autor – și incubă un drept de integritate și de atribuire, acestea reprezentând drepturile morale de autor, definite anume ca decizie exclusivă de reproducere ori modificare a operei și ca *aptitudine de a pretinde calitatea de autor*. Acest ultim element se dorește, prin ghostwriting, a fi cedat asemenea unui drept patrimonial, realitate faptică ce se află în contradicție cu posibilitățile oferite de realitatea juridică, inclusiv internațională, reglementată normativ în scopul salvagădării patrimoniului cultural imaterial⁷, cu prevalență prin Convenția de la Berna⁸. Se menționează aici că dreptul de protecție se exercită în favoarea autorului și a deținătorului drepturilor sale, putând fi exclusă protecția discursurilor politice și a dezbaterilor judiciare, potrivit voinței interne a unui stat membru (art. 2bis alin. (1)), ceea ce poate sugera o mai mare permisivitate a ghostwritingului în aceste materii, aspect a cărei temeinicie o vom analiza ulterior în cuprinsul lucrării. Articolul 6 bis învederează asupra dreptului de a revendica paternitatea operei și de a se opune oricărei atingeri aduse acestui drept, independent de drepturile patrimoniale de autor și chiar după cedarea acestora. Nu în ultimul rând, Convenția dată impune un termen minim de protecție al drepturilor de 50 de ani de la moartea autorului, modificările la nivelul UE prevăzând o majorare a acestuia, în quantum total de 70 de ani. Totodată, Tratatul OMPI privind drepturile de autor⁹ amintește sintagma de *informații asupra regimului drepturilor*, anume informațiile care permit identificarea unei opere, a autorului, a titularului unui drept asupra operei sau a informațiilor privind condițiile și modalitățile de utilizare a acesteia. Interpretăm deci că este imperativă, potrivit legislației internaționale, existența acestor informații juste, veridice, fapt ce constituie o provocare prin raportare la ghostwriting.

Din perspectivă națională, remarcăm Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe¹⁰ ce, conform normelor internaționale pe care România le integrează în legislația sa, dispune că dreptul de autor este legat de persoana acestuia și comportă atribute de ordin moral și patrimonial, autor fiind *persoana fizică sau persoanele fizice care au creat opera* (art. 3 alin. (1)). Pe de altă parte, norma prevede și excepții expres prevăzute de lege, în care pot beneficia de protecție juridică și alte persoane decât autorul operei fie pot dobândi calitatea de subiect al dreptului de autor în urma unei transmiteri prin cesiune ori moștenire. În acest caz inclusiv persoana juridică poate fi subiect de drept, dar prin raportare la norma

⁷ Convenția din 17 octombrie 2003 pentru salvagădarea patrimoniului cultural imaterial, publicată în M. Of. nr. 17 din 9 ianuarie 2006.

⁸ Convenția de la Berna din 9 septembrie 1886 pentru protecția operelor literare și artistice completată la Paris la 4 mai 1896, revizuită la Berlin la 13 noiembrie 1908, completată la Berna la 20 martie 1914, revizuită la Roma la 2 iunie 1928, revizuită la Bruxelles la 26 iunie 1948, revizuită la Stockholm la 14 iulie 1967 și la Paris la 24 iulie 1971 și modificată la 28 septembrie 1979, publicată în M. Of. nr. 156 din 17 aprilie 1998.

⁹ Articolul 10 din Tratatul OMPI privind drepturile de autor, Geneva 1996, publicată în JO L 89/8, 11.04.2008.

¹⁰ Legea nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată în M. Of. nr. 489 din 14 iunie 2018.

generală, observăm că prin transmiterea drepturilor, nu este transmisă și calitatea de autor. Totuși, este remarcabil art. 4 alin (1) ce pare să fi antamat fenomenul ghostwriting: *se prezumă a fi autor, până la proba contrară, persoana sub numele căreia opera a fost adusă pentru prima dată la cunoștința publică*. Nu evităm însă a remarca prezumția relativă instituită de legiuitorul național, ce în acest caz constituie o protecție a celui care a depus efortul creativ, oferind astfel o metodă juridică de combatere a ghostwritingului. Mai mult, este menționat expres că drepturile morale nu pot face obiectul vreunei renunțări sau înstrăinări. Pe această cale, legiuitorul și-a manifestat dezacordul față de această practică, fie ea urmare a voinței părților, pe cale contractuală. Această normă este, de asemenea, în acord cu legislația internațională în materie, cu titlu de exemplu menționăm Convenția de la Berna. Nu în ultimul rând, ideea nu beneficiază de protecția juridică a dreptului de autor, deci în mod evident numai cel ce a depus efortul creativ va fi considerat autor, nu și persoana ce a sugerat crearea operei.

Reiterând existența acestei practici incerte, aflate la limita legalității, ne punem problema existenței unor mijloace legale de a evita și sancționa, dacă este cazul, acest fenomen, arhicunoscute fiind deja anumite forme de *furt intelectual*.

b. Delimitări conceptuale

Delimitând în continuare o serie de concepte de acela de ghostwriting, ne propunem a arăta ca această practică, deși similară, are un conținut propriu și a fost evitată în reglementări ca urmare a considerării acesteia ca fiind un simplu interes de ordin privat, în ciuda evidentei lipse de etică și a efectelor pe care le poate genera la nivel social.

Astfel, practica menționată nu se identifică cu *frauda intelectuală*. Aceasta din urmă presupune încălcarea prerogativelor apărute de legile naționale și internaționale anterior analizate, ca exemplu difuzarea prin cablu sau internet a operelor, prin radiodifuziune, reproducerea, închirierea, împrumutul operei fără acordul titularului dreptului patrimonial de autor, incluzând până și denaturarea operei preluate, așa încât „aceasta poate cuprinde o serie de drepturi [încălcate], inclusiv drepturi de autor, brevete, secrete comerciale și mărci comerciale”¹¹ Fiind o fațetă a celor menționate anterior, ghostwritingul se deosebește și de *plagiat*, ce reprezintă „expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale”¹². Mai exact, nu pot fi însușite idei ce aparțin altei persoane, ghostwritingul deosebindu-se prin faptul că reprezintă o cedare voluntară a calității de autor. Ghostwritingul este diferit de *raportul de similitudine* care se referă la „numărul de fragmente preluate

¹¹ *Intellectual Property Fraud*, în „*Legal Match*”, articol disponibil la: <https://www.legalmatch.com/law-library/article/intellectual-property-fraud.html>, data ultimei accesări: 11 martie 2024.

¹² Art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare, publicată în M. Of. nr. 505 din 4 iunie 2004.

(fie indicate corect, cu precizarea surselor, fie fără precizarea surselor, deci plagiate) (...) care determină ponderea preluărilor identificate în documentul analizat”¹³, întrucât nu este vorba de fragmente preluate, ci de fragmente cedate voluntar.

c. Abordare comparativă. UE – SUA

Comparând legislația de la nivelul Uniunii Europene și, implicit din România, cu aceea din Statele Unite ale Americii, se remarcă maniera în care abordarea americană nu reușește, parțial, să îndeplinească cu acuratețe nevoile cetățenilor în materia proprietății intelectuale, prevederile europene excelând în acest sens. O primă diferență remarcabilă privește așa-numitul *fair use*, ce permite utilizarea unor opere fără permisiune, în scopuri creatoare și transformatoare¹⁴. În mod mult mai restrâns, Marea Britanie aplică acest principiu, pentru scopuri specifice¹⁵. Neimplementarea acestui concept în UE a fost dur criticată, ca urmare a interzicerii complete în 2019, ce a reprezentat, inclusiv din perspectiva artiștilor, o reprimare evidentă a posibilității societății de a utiliza după bunul plac, dar în mod etic, o operă creativă. Cu toate acestea, raportat la drepturile de autor, deși semnatar al Convenției de la Berna, statul american nu a implementat în mod real niciodată protecția juridică a drepturilor amintite, Uniunea Europeană având deci o mai mare preocupare pentru respectarea drepturilor derivând din proprietate intelectuală.

Ghostwritingul pare însă a fi, pe de o parte, parțial reglementat și, pe de altă parte, susținut în SUA, fapt susceptibil de interpretări. Practica presupune mai exact faptul că, odată realizată în cadrul unei companii, o operă protejată de drepturile de autor, devine proprietatea companiei.¹⁶ Uniunea Europeană, pe de altă parte, permite fiecărui stat membru să decidă acest aspect pentru sine. Potrivit legislației naționale, această cedare nu este permisă. Cu atât mai mult, în Statele Unite acest fenomen este comun inclusiv în mediul juridic. În 2007, ABA (American Bar Association) s-a exprimat în sensul permiterii ghostwritingului, ca practică aflată în concordanță cu prevederile normative din statul american.¹⁷

¹³ Bogdan Constantinovici, *Precizări privind procentul de similitudine în lucrările de licență, disertație și grad I*, 19 iunie 2023, articol disponibil la: <https://litere.uaic.ro/precizari-privind-procentul-de-similitudine-in-lucrarile-de-licenta-disertatie-si-grad-i/>, data ultimei accesări: 11 martie 2024.

¹⁴ Jonathan Bailey, *10 Ways EU Copyright is Different from the US*, în „*Plagiarism Today*”, 4 august 2008, articol disponibil la: <https://www.plagiarismtoday.com/2020/08/04/10-ways-eu-copyright-is-different-from-the-us/>, data ultimei accesări: 10 martie 2024. Aici este vorba despre conceptul „**work for hire**”.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ James Parson, *Ghostwriting Legality: Ethics, Ownership, and Writer Credit*, în „*Content Powered*”, 24 noiembrie 2023, articol disponibil la <https://www.contentpowered.com/blog/ghostwriting-legality-ethics-ownership/>, data ultimei accesări: 10 martie 2024.

2.3 Contractul de „ghostwriting” – probleme potențiale

În condițiile în care o persoană își dorește să apeleze la serviciile unui ghostwriter, cel mai probabil că își va dori să încheie un contract.¹⁸ În continuare, clientul (ghostwritten) se numește „autor”, iar prestatorul de servicii (ghostwriter) se numește „creator”. Poziția creatorului este privilegiată datorită faptului că s-a considerat că, indiferent de învoiala care a operat între părți, dreptul moral prevalează, așa încât poate cere oricând recunoașterea sa publică.¹⁹ De menționat că, dreptul proprietății intelectuale, ramură a dreptului privat, imprimă contractele de proprietate intelectuală cu o libertate specifică raporturilor juridice de drept civil. În acest sens, libertatea de a contracta și de a stabili conținutul contractului este limitată doar la ordinea publică și bunele moravuri.

În lumina acestei posibilități, se pune întrebarea calificării juridice a contractului de ghostwriting, această etapă având „o deosebită importanță, deoarece calificarea contractului, încadrarea lui într-o anumită categorie, determină un anumit regim juridic”²⁰. Totuși, stabilirea acestei chestiuni de drept este indeniabil dificilă. În principiu, contractul de ghostwriting poate fi un contract sinalgamatic sau unilateral²¹, oneros, drept care este aleatoriu²², sau gratuit²³, consensual²⁴, negociat,

¹⁸ James Pattersonas este unul dintre autorii care recunoaște că scrie utilizând un ghostwriter. A se vedea în acest sens John C. Knapp și Azalea M.Hulbert, *Ghostwriting and the Ethics of Authenticity*, Ed Palgrave Macmillan Books, New York, 2017, p. 3, disponibil la John C. Knapp, Azalea M.Hulbert (auth.) - Ghostwriting and the Ethics of Authenticity-Palgrave Macmillan US (2017).pdf, data ultimei accesări 5 martie 2024.

¹⁹ În acest sens, Marie Laure Fouché în *Le droit des nègres*, articol publicat pe „*fouchet.avocat.fr*” în data de 25 octombrie 2007 atată cum Curtea de Casație consideră că indiferent de specificațiile oferite de client [autor], acesta nu poate avea drepturi de proprietate intelectuală în ce privește opera finală care este, în realitate, rezultatul unor aspecte intrinseci ale autorului [creator]. A se vedea în acest sens, <https://fouche.avocat.fr/le-droit-des-negres/>, data ultimei accesări 5 martie 2024.

²⁰ Liviu Pop, Ionuț-Florian Popa, Stelian Ioan Vidu, *Drept civil: obligațiile*, ed. a 2-a, rev. și adăug., Ed. Universul Juridic, București, 2020, p. 78.

²¹ Cedarea dreptului moral de autor pentru un roman în schimbul unei remunerații naște obligații reciproce și interdependente, în timp ce redactarea unui eseu de către unul dintre părinți pentru fiul lor elev care și-l va însuși ca temă este un contract care pune în sarcina părintelui obligația de a redacta eseuul, iar în beneficiul fiului dreptul de a și-l însuși.

²² Autorul își asumă riscul opiniei publice, în timp ce creatorul își asumă riscul ca remunerația primită în schimbul cedării drepturilor de autor să fie derizorie raportat la încasările realizate de client.

²³ A se vedea exemplul cu eseuul scris de părinte pentru fiul său de la nota de subsol nr. 19.

²⁴ Existența unui contract scris este o formalitate **convențională ad probationem**, nicidecum una normativă.

cu executare *uno actu*²⁵ sau *pro rata temporis*²⁶ și simplu. În orice caz, se apreciază caracterul *intuitu personae* al creatorului.

Referitor la situația în care acest contract ar fi imprimat cu regimul juridic specific profesioniștilor trebuie să se realizeze delimitarea între un raport juridic între profesioniști și între un profesionist și un consumator. Profesionist este, conform art. 3 alin. (2) Cod Civil, cel „care exploatează o întreprindere”²⁷, urmând ca trăsăturile întreprinderii să fie evidențiate în alin. (3), anume exercitarea sistematică și continuă a unei activități de producere, administrare, înstrăinare sau prestare de servicii, indiferent de scopul lucrativ sau nu al activității. Astfel, există întreprinderi economice, al căror scop este comercial, și întreprinderi civile, care nu au un astfel de scop. Bineînțeles că profesionistul trebuie să fie autorizat.

Creatorul poate fi profesionist, exploatând întreprinderea economică sau civilă în mod continuu, având o afacere, la fel cum poate să nu fie un profesionist în condițiile în care trăsăturile specifice acestuia lipsesc. Autorul poate fi un profesionist sau un neprofesionist.²⁸ În momentul în care una dintre părți se prezintă într-o poziție dezavantajată, având statutul de consumator, reglementările specifice protecției consumatorului sunt incidente, aceasta cu riscul compromiterii unei afaceri sau a reputației uneia dintre părți.

În altă ordine de idei, din multitudinea de contracte reglementate de legea civilă, contractul de ghostwriting seamănă cu contractul de antrepriză²⁹, fără a exista identitate perfectă cu modelul legal, dar și cu contractul de furnizare³⁰, aceasta dacă este vorba de profesioniști. Totuși, lipsa unei reglementări speciale în materia

²⁵ De exemplu, cedarea drepturilor morale de autor pentru un tablou în favoarea clientului său.

²⁶ Se poate imagina publicarea unei opere literare în mai multe părți, capitolele acestei opere fiind publicate în mod periodic, cedate la termenele stabilite de părți și însușite de client, conform înțelegerii dintre părți, cum se întâmplă pe platforme precum Wattpad, Inkitt, Movellas ș.a.m.d. De altfel, ghostwritingul este incident și în cazul jurnalismului, așa încât posibilitatea de angaja „creația intelectuală” a unei persoane pentru un număr de articole pe lună oferă caracterul succesiv al prestației.

²⁷ Codul Civil, Legea nr. 287/2009, republicată și actualizată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

²⁸ Poate fi profesionist un autor și neprofesionist fiul care urmează să prezinte drept temă eseul scris de părintele său.

²⁹ Într-un model de contract de ghostwriting disponibil la <https://www.findlegalforms.com/free-forms/files/ghostwriting-agreement.pdf>, data ultimei accesări 5 martie 2024, unele dintre clauze se aseamnă cu reglementarea antreprizei, precum art. 1857 Cod Civil, în care materialele utilizate pot fi oferite de beneficiar (autor) sau aduse de antreprenor (creator). Totuși, o incompatibilitate cu contractul de antrepriză este evidentă în art. 1871 Cod Civil care, în alin. (4), prevede posibilitatea recepției sub rezerva drepturilor de proprietate intelectuală, ori în cazul practicii de ghostwriting acestea sunt cedate.

³⁰ În cazul executării succesive a obligațiilor, asemănarea cu contractul de furnizare apare din perspectiva art. 1766 Cod Civil unde se precizează transmiterea proprietății. Bineînțeles că părțile contractului de ghostwriting pot stabili un alt moment de transmitere a proprietății, spre deosebire de reglementarea civilă.

contractului de ghostwriting determină concluzia că acesta este un contract nenumit căruia i se aplică cu prioritate dispozițiile generale în materia contractelor, iar mai apoi pe cele speciale, conform contractului cu care seamănă cel mai mult.

Vorbind despre condițiile generale ale contractului, încheierea acestuia presupune, conform art. 1179 Cod Civil, capacitatea de a contracta, consimțământul părților, obiect determinat și licit și cauză licită și morală. Obiectul contractului se referă la operațiunea juridică, anume presarea unui serviciu de creare, determinat și licit, obiectul obligației este prestația, anume conduita părților, determinată și **ilicită**, întrucât se propune tranzacționarea unui drept moral de autor în schimbul unei sume de bani. Obiectul prestației este dat de bunul asupra căruia poartă dreptul de autor, respectiv suma de bani pentru munca depusă. **Ilicitul** apare și în ce privește cauza contractului. Conform art. 1235 Cod Civil, cauza este „motivul care determină fiecare parte să încheie contractul”, iar aceasta trebuie să existe, să fie licită și morală. Licit presupune conformitatea cu legea și ordinea publică, expresie pleonastică acceptată de legiuitor. Legea stipulează expres caracterul incesibil al drepturilor morale de autor. Moral înseamnă conform bunelor moravuri, anume „totalitatea regulilor de conduită care s-au conturat în conștiința societății și a căror respectare s-a impus cu necesitate, printr-o experiență și practică îndelungată”³¹. Acestea sunt și cele două coordonate care limitează libertatea părților în contract. Pentru obiect ilicit și pentru cauză ilicită și morală, contractul este afectat de **nulitate absolută**.

Totodată, dacă este vorba de o persoană juridică, se pune problema incidenței art. 196 alin. (1) Cod Civil care prevede că în caz de obiect de activitate ilicit, contrar ordinii publice și bunelor moravuri persoana juridică este **nulă**.

2.4 Tragerea la răspundere juridică

Subsecțiunea vizează răspunderea în cazul în care creația intelectuală se dovedește a fi plagiată. Adesea, într-un contract de ghostwriting apare și obligația creatorului de a nu plagia, astfel încât în caz de neexecutare semnalată de autor acesta poate pretinde daune-interese pentru neexecutarea contractului. Problema este evidentă în situația în care terțul păgubit – persoana a cărei material a fost folosit fără consimțământ – reclamă plagiatul, acționând în mod evident împotriva autorului. Dacă un astfel de contract ar reprezenta o simulație³², Codul Civil tranșează problema, în art. 1290 alin. (1) „Contractul secret nu poate fi invocat de părți, de către succesorii lor universali, cu titlu universal sau cu titlu particular (...)”³³. În aceste condiții, pare că în cazul în care se rețin despăgubiri în sarcina autorului, acesta se va putea îndrepta împotriva creatorului care avea obligația contractuală de a realiza o creație originală. Bineînțeles că notorietatea autorului

³¹ Liviu Pop, Ionuț-Florian Popa, Stelian Ioan Vidu, *op. cit.*, p. 21.

³² Ar putea fi vorba de o deghizare, părțile stipulând în contractul public că se va apela la serviciile de traducător ale creatorului.

³³ Codul Civil, Legea nr. 287/2009, republicată și actualizată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

poate dăuna într-o astfel de situație, mai ales dacă se regresează pe cale judiciară față de creatorul operei, reputația acestuia fiind știrbită. Ar fi probabil de preferat o reglementare derogatorie de la dreptul comun, implicațiile de ordin reputațional menținându-se dincolo de voința legiuitorului.

3. Dimensiunea axiologică

Când vine vorba de ghostwriting, se apreciază că în societate există trei tipuri de autori „cărora le corespund trei tipuri de culturi caracterizate de trei tipuri de valori”.³⁴ Ghostwriters și autorii care au drept principal scop obținerea de bani se încadrează în valori burgheze, autorii care își doresc recunoaștere, așa încât realizează opere vandabile, încadrați în categoria aristocraților și autorii care au ca unic scop generarea unor emoții benefice celor care privesc opera, așa-numiți autori comunitari.

Analiza valorică a implicațiilor ghostwritingului presupune abordarea etică a relației deterministe a apelării la această practică. Cauzele pot fi multiple, de la dorințe mercantile precum culegerea unor avantaje patrimoniale sau a altor foloase cu un efort minim, până la imposibilitatea redactării unui discurs din lipsă de resurse temporale sau ca urmare a lipsei de idei. Bineînțeles că demagogia poate fi cel mai des întâlnită prin ghostwriting. Astfel, apelează la ghostwriting oamenii de afaceri, politicieni, autori de succes, artiști de orice tip, magistrați și avocați, alături de elevi, studenți, masteranzi și doctoranzi.

Redactarea de discursuri pentru directorii executivi este o practică de ghostwriting care se poate dovedi periculoasă în condițiile în care persoana nu are pregătirea școlară adecvată pentru a -și înuși stilul și vocabularul persoanei la care s-a apelat.³⁵ Încă din cele mai vechi timpuri, președinții au avut discursurile redactate de oameni bine instruiți, așa încât este greu de apreciat pe cine a îndrăgit națiunea în timpul unei campanii electorale sau în timpul mandatului.³⁶ Conceptul de ghostwriter este nou numai în ce privește abordarea normativă, întrucât practica printre autori faimoși datează din secolul al XIX-lea.³⁷ De altfel, practica de

³⁴ Norbert Campagna, *Quelques réflexions sur les auteurs, leurs œuvres et leurs droits*, în *Dossier "Propriété intellectuelle"*, Forum 305, martie 2011, p. 45, articol disponibil la 7127_305_Campagna.pdf, data ultimei accesări: 5 marie 2024.

³⁵ În John C. Knapp și Azalea M. Hulbert, *op. cit.*, pp. 52-53 se povestește despre un ghostwriter care fusese angajat pentru a scrie discursurile fostului director executiv și care a continuat practica aceasta și pentru noul titular de post, aceasta fără a-l fi cunoscut. Rezultatul a fost acela că noul director nu a fost capabil de cursivitate din cauza numeroșilor termeni necunoscuți.

³⁶ *Idem*, p. 30: Jonathan Trumbull, Jr., David Humphreys și David Cobb, secretarii lui George Washington, obișnuiau să răspundă la corespondență și să facă anunțuri despre ceea ce însemna parcursul Revoluției americane pe care acesta din urmă și le asuma prin semnătură.

³⁷ Romanele „Contele de Monte Cristo” și „Cei trei muschetari” de Alexander Dumas fac obiectul creației intelectuale prin ghostwriting. Alți autori sunt Hilary Clinton în „Living History”, Ronald Raegan în romanul autobiografic „An American Life”. A se vedea

ghostwriting a fost detaliată de autorul Nicolas Cole în lucrarea „The Art & Business of Ghostwriting”, acolo unde descrierea operei arată că „În ultimii 6 ani, Nicolas Cole a scris pentru mai mult de 300 de lideri diferiți din industrie, directori C-Suite, fondatori de start-up-uri din Silicon Valley, capitaliști de risc și chiar sportivi olimpici, muzicieni câștigători de Grammy și autori cu cele mai bune vânzări din New York Times. În 2017, Cole a fondat prima agenție de ghostwriting specializată în articole online, iar până în prezent a scris peste 3.000 de articole (sub numele altor persoane). La apogeul său, agenția de ghostwriting a lui Cole, Digital Press, avea peste 80 de clienți concurenți, avea peste 20 de scriitori și editori și genera venituri anuale de câteva milioane de dolari.”³⁸ Aceste sunt, așadar, câteva dintre domeniile în care se întâlnește practica de ghostwriting. În domeniul avocaturii este incidentă practica în care un client al avocatului, din dorința minimizării costurilor legale, preferă să apeleze la un avocat pentru a realiza documentarea referitoare la caz și pentru a redacta documentele necesare susținerii în instanță, urmând a se reprezenta singuri fără a menționa avocatul creator al documentelor³⁹. Se întâmplă adesea și ca judecătorii să apeleze la această practică.⁴⁰

În ce privește domeniul academic, practica de ghostwriting este văzută ca fraudă intelectuală, atrăgând răspunderea disciplinară a persoanei.

Întrebările care macină aspectele etice ale ghostwritingului, indiferent de domeniul în care acesta este utilizat, vizează potențialitatea creării unui profil fals al autorului, în care acesta nu este nici erudit, așa cum dovedește creatorul operei prin scrierea sa, nu are nici calificările și nici competențele specifice pe care le promite prin discursul său. În aceste situații, nu există o imagine a personalității reale a autorului: Cât de inteligentă este persoana? Care sunt atitudinile și convingerile sale referitoare la societate? Probabil că peremptorie este aprecierea bunei-credințe în ce privește tratarea audienței, întrucât asumarea unor cuvinte sau imagini de către o altă

Famous Ghostwritten Books, articol disponibil la <https://commonwealtheatre.org/famous-ghostwritten-books/>, data ultimei accesări 5 martie 2024.

³⁸ A se vedea în acest sens <https://www.nicolascole.com/bookstore/the-art-business-of-ghostwriting>, data ultimei accesări 5 martie 2024.

³⁹ Făcând astfel, persoana este supusă beneficiului de a plăti un onorariu mai mic, totuși riscurile sunt substanțiale, printre care cel mai important este prezentarea unor susțineri în instanță făcute de un avocat care cedează dreptul moral de autor asupra acestora fără a menționa conflictul de interese, ceea ce poate atrage alt tip de răspundere pentru părțile implicate și inclusiv pentru avocat. A se vedea *Ghostwriting* în „*Azcourts.gov*”, articol disponibil la: <https://www.azcourts.gov/selfservicecenter/Resources/Types-of-Legal-Representation/Ghostwriting>, data ultimei accesări 5 martie 2024.

⁴⁰ În cazul *Chevron v. Donziger* judecătorul ecuadorian Nicolas Zambrano a fost acuzat că a apelat la serviciile unui ghostwriter pentru a emite hotărârea împotriva companiei Chevron. În momentul în care i-au fost puse întrebări legate de termenii utilizați în hotărârea judecătorească, acesta nu a reușit să explice niciunul. A se vedea în acest sens Adam Klasfeld, *Amazon Judge’s Data Secretly Scanned in \$9.8B Chevron Fight*, în *Courthouse News Service*, 27 februarie 2015, articol disponibil la <https://www.courthousenews.com/amazon-judges-data-secretly-scanned-in-9-8b-chevron-fight/>, data ultimei accesări 5 martie 2024.

persoană în afară de creator echivalează în toate cazurile cu minciuna. Și, în timp ce practicile academice de ghostwriting sunt intolerate, celelalte domenii în care apare ghostwritingul sunt ignorate.

4. Concluzie: realitatea faptică și utilitatea

Rezumându-ne în cele ce urmează la a menționa că aspectele deja analizate constituie motiv de atenționare că domeniul proprietății intelectuale, din perspectiva ghostwritingului, este încă susceptibil de îmbunătățiri, ținem a menționa și că *ad impossibilia nemo tenetur*. Este evident că rolul utilizării acestui instrument este, din anumite privințe, de necontestat și prezintă utilitate faptică. Ba mai mult, derivă dintr-o dorință pertinentă a societății și face mult mai facilă gestionarea unor domenii vaste de activitate, precum politica, mass-media sau chiar lumea juridică. Avantajele se concretizează, de exemplu, prin discursuri bine alcătuite pentru persoane ce nu au o neapărată pregătire în acest sens, dar pentru care aceasta nu este o obligație și nici determinantă.

Astfel, dezavantajele sunt aspectele de ordin etic ce urmează a se materializa și în probleme legale. Pe de o parte, pot fi observabile încălcări normative, iar pe de altă parte, se constată că lacunele pot îngreuna raporturile juridice dintre autor și creator. Imaginea publică a unei persoane poate fi într-atât de deformată ca urmare a utilizării ghostwritingului, încât să dăuneze înseși societății. *A pari*, nerecunoașterea autorului adevărat al unei opere poate avea consecințe determinante asupra parcursului profesional și, eventual, personal al acestuia. Din această perspectivă, considerarea ghostwritingului ca fiind de interes strict personal poate fi o abordare greșită, drepturile morale de autor având prin natura lor, întotdeauna, o implicație generală.

Concluzionând, reglementarea acestui fenomen, sancționarea când se produce o vătămare ca urmare a utilizării acestuia, reprezintă mai mult decât un comportament preventiv, ci o necesitate actuală în mediul juridic.

5. Propuneri de lege ferenda

Astfel, situația de fapt relatată poate fi reglementată, așa încât societatea contemporană să fie cu mult mai verticală din punct de vedere moral, aspect benefic dezvoltării unor popoare civilizate prin aprofundarea unor valori fundamentale, raționale și corecte. Propunerile de lege ferenda sunt:

1. **introducerea conceptului de ghostwriting în legislația supranațională** sub forma unei directive, cu respectarea Convenției de la Barna în ce privește posibilitatea excluderii protecției discursurilor politice. Compare dificil de apreciat corectitudinea politică în ce privește respectarea legii, exprimarea politicianilor fiind mărginită de secole la elemente de oralitate, nicidecum la modalitatea scriptică de impresionare a audienței. Pentru aceste domenii în care ghostwritingul ar fi legal, există **posibilitatea adoptării conceptului american de**

„work for hire” care se referă la „o operă a cărei proprietate aparține unui terț, mai degrabă decât creatorului.”⁴¹;

2. **introducerea obligativității de a menționa persoana care realizează propriu-zis opera (a creatorului)**⁴² aspect care soluționează problema răspunderii în cazul fraudei intelectuale⁴³;

3. **crearea cadrului contractual necesar** pentru existența ghostwritingului prin lege specială.

Bibliografie

Adam Klasfeld, *Amazon Judge’s Data Secretly Scanned in \$9.8B Chevron Fight*, în *Courthouse News Service*, 27 februarie 2015, articol disponibil la <https://www.courthousenews.com/amazon-judges-data-secretly-scanned-in-9-8b-chevron-fight/>, data ultimei accesări 5 martie 2024;

Bogdan Constantinovici, *Precizări privind procentul de similitudine în lucrările de licență, disertație și grad I*, 19 iunie 2023, articol disponibil la: <https://litere.uaic.ro/precizari-privind-procentul-de-similitudine-in-lucrarile-de-licenta-disertatie-si-grad-i/>, data ultimei accesări: 11 martie 2024;

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene;

Codul Civil, Legea nr. 287/2009, republicată și actualizată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011;

Convenția de la Berna din 9 septembrie 1886 publicată în M. Of. nr. 156 din 17 aprilie 1998;

Convenția din 17 octombrie 2003 pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial, publicată în M. Of. nr. 17 din 9 ianuarie 2006;

⁴¹ A se vedea https://www.law.cornell.edu/wex/work_for_hire, data ultimei accesări: 11 martie 2024.

⁴² Aceasta **se deobsește de citarea unei surse**; în cazul citării unei surse pentru a evita plagiatul sau fraudă intelectuală de orice tip, creația este ideea unei persoane care s-a materializat într-o operă; ceea ce se citează este lucrarea, alcătuită atât din idee, cât și din forma pe care a luat-o ideea, formă protejată juridic. În cazul menționării creatorului se dorește nominalizarea persoanei care a dat viață ideii și care poate fi răspunzătoare de fraudă intelectuală, întrucât realizează și cercetarea în vederea realizării operei.

⁴³ Tribunalul Vrancea a arătat că „ideea de bază și titlul au aparținut reclamantului, acesta a stabilit figurile celor două personaje și au discutat evoluția personajelor. Acestea reprezintă contribuția personală a reclamantului în creația literară și teatrală în discuție și care îi configurează și determină calitatea de coautor al piesei.” A se vedea Cauza 561/2012 disponibilă la: <http://www.rolii.ro/hotarari/5892a95de49009d80c001d6b>, data ultimei accesări 12 martie 2024. Astfel, **diferența dintre coautorat și ghostwriting** derivă din rolul creatorului care este mult mai înclinat în a satisface clientul decât coautorul care se implică și dorește recunoașterea calității sale. A se vedea *Ghostwriter versus co-writer*, în „*Professional Ghost*”, articol disponibil la <https://professionalghost.com/ghostwriter-versus-co-writer/>, data ultimei accesări 12 martie 2024

- Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L/167/10, 22.06.2001);
- Directiva 92/100/CEE a Consiliului din 19 noiembrie 1992 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale (JO L 346, 27.11.1992, p. 61), astfel cum a fost modificată prin Directiva 93/98/CEE;
- Directiva 93/98/CEE a Consiliului din 29 octombrie 1993 privind armonizarea duratei de protecție a dreptului de autor și a unor drepturi conexe (JO L 290, 24.11.1993, p. 9);
- Emilia Șercan, *Deontologie academică: ghid practic*, Editura Universității din București, București, 2017, lucrare disponibilă la <https://eticasiintegritate.unibuc.ro/wp-content/uploads/2018/10/Deontologie-Academica-Ghid-practic.pdf>, data ultimei accesări: 8 martie 2024;
- Famous Ghostwritten Books*, articol disponibil la <https://commonwealththeatre.org/famous-ghostwritten-books/>, data ultimei accesări 5 martie 2024;
- Ghostwriting* în „*Azcourts.gov*”, articol disponibil la: <https://www.azcourts.gov/selfservicecenter/Resources/Types-of-Legal-Representation/Ghostwriting>, data ultimei accesări 5 martie 2024;
- Ghostwriter versus co-writer*, în „*Professional Ghost*”, articol disponibil la <https://professionalghost.com/ghostwriter-versus-co-writer/>, data ultimei accesări 12 martie 2024.
- Intellectual Property Fraud*, în „*Legal Match*”, articol disponibil la: <https://www.legalmatch.com/law-library/article/intellectual-property-fraud.html>, data ultimei accesări: 11 martie 2024;
- James Parson, *Ghostwriting Legality: Ethics, Ownership, and Writer Credit*, în „*Content Powered*”, 24 noiembrie 2023, articol disponibil la <https://www.contentpowered.com/blog/ghostwriting-legality-ethics-ownership/>, data ultimei accesări: 10 martie 2024;
- John C. Knapp și Azalea M.Hulbert, *Ghostwriting and the Ethics of Authenticity*, Ed. Palgrave Macmillan Books, New York, 2017, disponibil la John C. Knapp, Azalea M.Hulbert (auth.) - *Ghostwriting and the Ethics of Authenticity*-Palgrave Macmillan US (2017).pdf, data ultimei accesări 5 martie 2024;
- Jonathan Bailey, *10 Ways EU Copyright is Different from the US*, în „*Plagiarism Today*”, 4 august 2008, articol disponibil la: <https://www.plagiarismtoday.com/2020/08/04/10-ways-eu-copyright-is-different-from-the-us/>, data ultimei accesări: 10 martie 2024;
- Legea nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată în M. Of. nr. 489 din 14 iunie 2018;
- Legea 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare, publicată în M. Of. nr. 505 din 4 iunie 2004;
- Liviu Pop, Ionuț-Florian Popa, Stelian Ioan Vidu, *Drept civil: obligațiile*, ed. a 2-a, rev. și adăug., Ed. Universul Juridic, București, 2020;

Marie Laure Fouché în *Le droit des nègres*, articol publicat pe „*fouchet.avocat.fr*” în data de 25 octombrie 2007, articol disponibil la <https://fouche.avocat.fr/le-droit-des-negres/>, data ultimei accesări 5 martie 2024;

Norbert Campagna, *Quelques réflexions sur les auteurs, leurs œuvres et leurs droits*, în *Dossier "Propriété intellectuelle"*, Forum 305, martie 2011, articol disponibil la [7127_305_Campagna.pdf](#), data ultimei accesări: 5 martie 2024;

Tratatul OMPI privind drepturile de autor, Geneva 1996, publicată în JO L 89/8, 11.04.2008;

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene;

<https://www.findlegalforms.com/free-forms/files/ghostwriting-agreement.pdf>, data ultimei accesări 5 martie 2024;

<https://www.nicolascole.com/bookstore/the-art-business-of-ghostwriting>, data ultimei accesări 5 martie 2024;

https://www.law.cornell.edu/wex/work_for_hire, data ultimei accesări: 11 martie 2024.

<http://www.rolii.ro/hotarari/5892a95de49009d80c001d6b>, data ultimei accesări: 12 martie 2024.